

Відокремлений структурний підрозділ
«Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж СумДУ»
Циклова комісія психолого-педагогічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчальної роботи

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Методика навчання осіб з особливими освітніми потребами
(назва вибіркового освітнього компоненту)

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Спеціальність 015 Професійна освіта
(шифр і напрям підготовки)

Спеціалізація 33 Енергетика, електротехніка та
електромеханіка
39 Цифрові технології
(шифр і назва спеціальності)

Відділення Професійна освіта
(назва відділення)

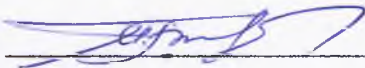
Робоча програма «Методика навчання осіб з особливими освітніми потребами 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальністю 015 «Професійна освіта», спеціалізацією 33 «Енергетика, електротехніка та електромеханіка», 39 «Цифрові технології» « » серпня 2023 року - ...14 с.

Розробники: викладач Відокремленого структурного підрозділу «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж СумДУ» Ветрова О.Д.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін

Протокол від 30 серпня 2023 року № 1

Голова циклової комісії

(підпис)

« _____ » 20__ року

Схвалено методичною радою Відокремленого структурного підрозділу «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж СумДУ»

Протокол від « _____ » 20__ року № _____

« _____ » 20__ року Голова _____ (Кравченко О. О.)
(підпис)

1. Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –3	01 Освіта/Педагогіка (шифр і назва)	Вибіркова	
	Напрямок підготовки 015 Професійна освіта (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність	Рік підготовки: 3-й	
Тем – 11	015.31 «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)»,		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – <u>не передбачене</u>	015.33 «Професійна освіта (Енергетика, електротехніка та електромеханіка)»,	Семестр	
Загальна кількість годин – 90	015.38 «Професійна освіта (Транспорт)»,		
	015.39 «Професійна освіта (Цифрові технології)»	Лекції	
Годин для денної форми навчання: аудиторних –48 самостійної роботи здобувача - 42	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	26 год.	
		Семінарські	
		6 год.	
		Практичні	
		16	-
		Самостійна робота	
		42 год.	
		Індивідуальні завдання – <u>не передбачено.</u>	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1,14:1

2. Мета та завдання освітнього компоненту

Метою курсу «Методика навчання осіб з особливими освітніми потребами» є формування цілісної, логічної, послідовної системи теоретичних знань та практичних умінь і навичок щодо забезпечення інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання курсу: розкрити методологічні засади інклюзивної освіти та визначити основні положення інклюзивного навчання; надати студентам знання щодо теоретичних положень з методики навчання і виховання осіб з особливими освітніми потребами; розкрити особливості етики спілкування з особами з особливими освітніми потребами; визначити основні положення інклюзивного навчання; проаналізувати нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання; сформувати практичні навички володіння спеціальними освітніми і фаховими техніками управління процесом навчання і виховання осіб з особливими освітніми потребами; ознайомити студентів із особливостями організації процесу педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами; становлення професійно-педагогічної позиції в напрямку формування навички командної роботи щодо навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами.

Програмні результати навчання:

ПРН 6. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для організації навчально-виробничої діяльності

ПРН 8. Добирати та застосовувати методики психолого-педагогічного діагностування здобувачів освіти, а також застосовувати отримані результати. Застосовувати мотиваційні заходи до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПРН 9. Оцінювати стан сформованості професійної компетентності здобувачів освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 7. Здатність працювати в команді;

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність планувати й організовувати освітній процес у демократичному стилі; готовність педагогічно, психологічно й методично грамотно організовувати свою професійну діяльність.

ФК 3. Здатність спостерігати, описувати, ідентифікувати, класифікувати психофізіологічні особливості здобувачів освіти і враховувати результати під час організації навчально-виробничої діяльності й виховної та корекційної роботи.

ФК 4. Здатність створювати розвиваюче освітнє середовище, забезпечувати сприятливий морально-психологічний клімат навчально-виробничої діяльності та високий рівень культури її організації.

ФК 13. Здатність організовувати освітній процес для осіб з особливими освітніми потребами.

Місце освітнього компоненту в структурно-логічній схемі ОПП та міжпредметні зв'язки:

Курс освітнього компоненту «Методика навчання осіб з особливими освітніми потребами» займає одне з провідних місць у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітньо-

професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр». Вивчення курсу має вибіркового характеру і є логічним продовженням після вивчення таких курсів, як «Педагогіка», «Організація і методика виховної роботи», «Організація і методика професійного навчання та технічні засоби навчання та методика їх використання».

Зміст курсу передбачає проведення лекційних та семінарських занять. Пропонована програма розрахована на 90 годин: 48 годин аудиторних (26 годин – лекційні заняття, 6 годин – семінарські заняття, 16 годин – практичні заняття) та 42 години - самостійна робота здобувачів. Вивчення курсу закінчується заліком.

3. Програма освітнього компоненту

Модуль I. Основи інклюзивного навчання

Тема 1. Інклюзія в освіті як передумова дотримання прав людини, виклик сучасності та психолого-педагогічна проблема.

Поняття «депривація», «інвалідність». Концепції існуючих моделей «інвалідності». Існуючі стереотипи щодо осіб з інвалідністю. Фізичні та інформаційні стереотипи, з якими зустрічаються особи з інвалідністю в суспільстві. Ментальні бар'єри - стереотипи по відношенню до осіб з інвалідністю. Поняття «сегрегація», «інтеграція», «інклюзія», «виключення», «особа з особливими освітніми потребами». Принципи та функції інклюзивної освіти.

Література: [7], ст. 4-16.

Тема 2. Забезпечення інклюзивного навчання у міжнародних документах і національному законодавстві.

Міжнародні документи - декларації і конвенції, що ухвалюються Організацією Об'єднаних Націй (ООН). Загальна декларація прав людини. Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. Всесвітня декларація про освіту для всіх. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю. Саламанська декларація. Копенгагенська декларація про соціальний розвиток. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю і Факультативний протокол до неї. Інчхонська декларація. Освіта - 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти та навчання упродовж усього життя.

Література: [7], ст. 17-46.

Тема 3. Міжнародний досвід реалізації інклюзивного навчання.

Історичний огляд становлення та розвитку інклюзивного навчання. Інклюзивна освіта в США. Законодавство: ADA. IDEA. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії). Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії). Освітня реформа (досвід Нідерландів). Шведська модель інклюзивної освіти. Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини). Прозорість кордонів між спеціальною та загальною освітою.

Література: [7], ст. 47-64.

Тема 4. Генеза інклюзивної освіти в Україні.

Передумови появи, становлення та розвитку інклюзивної освіти. Батьки осіб з інвалідністю як рушій змін. Адвокація та самоадвокація. Роль неурядових громадських організацій.

Література: [7], ст. 64-77.

Тема 5. Інновації та передовий досвід організації інклюзивного навчання.

Змішане чи гібридне навчання. Дистанційне навчання дітей з особливими освітніми потребами в час пандемії, військового стану. Надання послуг і підтримка учнів з особливими

освітніми потребами та їх батьків. Огляд платформ для дистанційного навчання. Ресурси для дистанційного навчання.

Література: [7], ст. 77-85.

Модуль II. Особливості навчання осіб з особливими освітніми потребами

Тема 6. Особливості організації інклюзивного простору в закладах освіти.

Організація інклюзивного освітнього простору в закладах освіти. Спеціальні педагогічні умови в закладі освіти. Архітектурна та інфраструктурна доступність закладу освіти. Компоненти професійно-психологічної готовності майбутнього майстра виробничого навчання до роботи в умовах інклюзивного навчання. Основні умови становлення професійно-особистісної готовності майбутнього майстра виробничого навчання до роботи з особами з особливими освітніми потребами. Професійно-ціннісні орієнтації майбутнього майстра виробничого навчання, який працює з особами з особливими освітніми потребами, види професійної діяльності і фахові компетенції.

Література: [7], ст. 125-142.

Тема 7. Забезпечення процесу транзиції молоді з інвалідністю до дорослого життя.

Визначення поняття «транзиція» та її елементів, сфери транзиції. Стратегії переходу молоді з інвалідністю до самостійного дорослого життя. Участь батьків в транзиційних програмах: досвід США. Програма Focus Beyond та міжнародна співпраця. Складові програми переходу для молоді з ООП до дорослого життя. Напрямки програми переходу: оцінка та планування транзиції; транзиція до подальшого навчання, підготовка до вибору професії та праці, участь у житті суспільства, практикування соціально-побутових навичок, взаємовідносини з однолітками і міжособистісні стосунки.

Література: [7], ст. 143-157.

Тема 8. Особи з інвалідністю у суспільстві. Міжнародна класифікації функціонування обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків.

Моделі інвалідності. Особи з особливими освітніми потребами та їх категорії. Психологічна інклюзія. Стереотипи. Формування адекватного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами. Роль держави у забезпеченні дотримання прав і допомоги особам з інвалідністю. Використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків в освіті для визначення особливих освітніх потреб.

Література: [7], ст. 158-169.

Тема 9. Методи і форми навчання осіб з порушеннями фізичного та сенсорного розвитку.

Учні з порушенням слуху та загальні рекомендації щодо роботи з даною категорією. Учні з порушенням зору та особливості їх навчання. Принципи адаптації навчального матеріалу для учнів з порушеннями зору. Учні з порушеннями опорно-рухового апарату. Соціалізація осіб з ДЦП. Особливості навчання осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Література: [7], ст. 169-184.

Тема 10. 1. Методи і форми навчання осіб з порушеннями інтелектуального розвитку

Особливості розвитку осіб з порушеннями інтелекту. Особливості навчання осіб з синдромом Дауна. Затримка психічного розвитку, її сутність та особливості. Шкала розумової відсталості. Методи, форми і засоби роботи з особами з інтелектуальними порушеннями. Програма індивідуального розвитку особи з інтелектуальними порушеннями. Команда супроводу осіб з інтелектуальними порушеннями. Роль асистента у роботі з особами з інтелектуальними порушеннями.

Література: [7], ст. 184-192.

Тема 10. 2. Методи і форми навчання осіб з розладами емоційно-вольової сфери. Інші категорії здобувачів освіти з ООП.

Особливості емоційної та вольової сфери. Емоційна саморегуляція. Особливості формування та розвитку процесів саморегуляції осіб з ООП. Вплив Напрямки та зміст роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери. Особливості навчання осіб з синдромом Дауна. Специфіка організації навчання і виховання осіб з розладами поведінки. Характеристика осіб з розладом дефіциту уваги. Особливості навчання і виховання осіб з діагнозом РДУГ. Особливості навчання і виховання осіб з розладами аутичного спектру. Зміст, сутність та особливості роботи з обдарованими дітьми, як дітьми, які мають особливі освітні потреби. Зміст, сутність та особливості роботи з дітьми з соціально непривілейованих родин. Зміст, сутність та особливості роботи з дітьми сімей мігрантів.

Література: [7], ст. 203-234.

Тема 11. Особливості методичного забезпечення інклюзивного навчання осіб з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату.

Психолого-педагогічна характеристика осіб з порушеннями зору. Особливості організації освітнього процесу осіб з порушеннями зору залежно від типології закладу освіти.

Психолого-педагогічна характеристика осіб з порушеннями слуху. Особливості організації освітнього процесу осіб з порушеннями слуху залежно від типології закладу освіти. Психолого-педагогічна характеристика осіб з порушеннями з опорно-рухового апарату. Напрямки соціалізації осіб з порушеннями зору, з порушеннями слуху, ДЦП.

Література: [7], ст. 192-203.

4. Структура освітнього компоненту

Назви розділів І тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л.	с.	пр.	інд.	с.р.		л.	с.	пр.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль І. Основи інклюзивного навчання													
Тема 1. Інклюзія в освіті як передумова дотримання прав людини, виклик сучасності та психолого-педагогічна проблема.	6	2	2			2							
Тема 2. Забезпечення інклюзивного навчання у міжнародних документах і національному законодавстві.	8	2		2		4							
Тема 3. Міжнародний досвід реалізації	8	2	2			4							

інклюзивного навчання.													
Тема 4. Генеза інклюзивної освіти в Україні.	8	2	2			4							
Тема 5. Інновації та передовий досвід організації інклюзивного навчання.	8	2		2		4							
Модуль II. Особливості навчання осіб з особливими освітніми потребами													
Тема 6. Особливості організації інклюзивного простору в закладах освіти.	8	2	-	2		4							
Тема 7. Забезпечення процесу транзиції молоді з інвалідністю до дорослого життя.	8	2		2		4							
Тема 8. Особи з інвалідністю у суспільстві. Міжнародна класифікація функціонування обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків.	8	2	-	2		4							
Тема 9. Методи і форми навчання осіб з порушеннями фізичного та сенсорного розвитку.	8	2	-	2		4							
Тема 10. Методи і форми навчання осіб з порушеннями інтелектуального розвитку, з розладами емоційно-вольової сфери. Інші категорії учнів з ООП.	10	4		2		4							

Тема 11. Особливості методичного забезпечення інклюзивного навчання осіб з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату.	10	4		2		4					
Усього годин	90	26	6	16		42					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Інклюзія як філософський та психолого-педагогічний виклик людству	2
2.	Досвід впровадження інклюзивного навчання за кордоном	2
3.	Генеza інклюзивної освіти в Україні. Роль громадських організацій та батьків у запровадженні інклюзивного навчання в Україні	2
	Разом	6

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналіз нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти	2
2.	Дослідження інновацій та передового досвіду в напрямку організації інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами: дистанційне та змішане навчання	2
3.	Вивчення особливостей формування інклюзивного простору для осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти	2
4.	Програми переходу (транзиції) молоді з інвалідністю до дорослого життя	2
5.	Міжнародна класифікація функціонування обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ)	2
6.	Особливості організації навчання осіб з порушеннями фізичного та сенсорного розвитку	2
7.	Особливості організації навчання осіб з порушеннями інтелектуального розвитку та розладами емоційно-вольової сфери	2
8.	Особливості організації навчання осіб з особливими освітніми	2

	потребами з порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату	
	Разом	16

7. Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ теми	Зміст завдань до самостійної роботи	Кількість годин
Тема 1.	Створіть словничок термінів та хмару слів «Інклюзивна освіта – виклик сучасності».	2
Тема 2	Проаналізуйте законодавство України в галузі освіти осіб з особливими потребами та нормативні акти Кабінету Міністрів України у сфері освіти та інвалідностей (щодо реалізації права на освіту). Тезисно законспекуйте основні положення.	4
Тема 3	Проаналізуйте міжнародні документи в галузі прав осіб з особливими освітніми потребами та інвалідністю: <ul style="list-style-type: none"> - Всесвітня Декларація прав людини - 1948 р. - Декларація прав дитини - 1959 р. - Декларація про права інвалідів - 1975 р. - Конвенція про права дитини - 1989 р. - Всесвітня декларація "Освіта для всіх" - 1990 р. - Стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для інвалідів - 1993 р. - Саламанська декларація та Програма дій - 1994 р. - Програма дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами - 1994 р. - Дакарська Декларація - 2000 р. - Конвенція ООН про права інвалідів - 2006 р. - Резолюція 48 сесії ЮНЕСКО «Інклюзивна освіта: шлях у майбутнє» - 2008 р. - 2015: Інчхонська декларація «Освіта 2030». 	4
Тема 4	Складіть список громадських організацій, активних в сфері інклюзії та захисту прав людей з інвалідністю з характеристикою їх діяльності	4
Тема 5	Перегляньте рекомендовані джерела та розробіть ресурсний порадник для дистанційного навчання осіб з ООП. Онлайн навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/dlya-batkiv/onlajn-navchannya?fbclid (дата звернення: 10.07.2023). Особливості дистанційного навчання осіб з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. Режим доступу:	4

	https://youtu.be/YOU4qGGupzo (дата звернення: 10.07.2023). Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf (дата звернення: 10.07.2023).	
Тема 6	Проаналізуйте Норми ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд». Складіть план класного приміщення з урахуванням його багатофункціональності, створивши всі зони для діяльності.	4
Тема 7	Проаналізуйте програму переходу молоді з інвалідністю до дорослого життя» авторства Надії Дацьо. Зробіть анотацію. Сходинки інклюзії [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Sergiy-Syvoriv/publication/339137306_SHODINKI_INKLUZII_Posibnik_dla_pedagogiv_studentiv_ta_batkiv/links/5e4082ec458515072d8dcf43/S_HODINKI-INKLUZII-Posibnik-dla-pedagogiv-studentiv-ta-batkiv.pdf (дата звернення: 10.07.2023).	4
Тема 8	Заповніть таблицю «Категорії осіб з ООП, характерні ознаки порушень та можливості здобувачів освіти».	4
Тема 9	Зробіть огляд спеціального (приспосованого) обладнання, що допомагає особам з порушеннями опорно-рухового апарату брати участь у діяльності.	4
Тема 10	Розробіть рекомендації щодо організації навчання та виховання осіб з розладами аутичного спектру.	4
Тема 11	Розробіть рекомендації для педагогів щодо інклюзивного навчання осіб з порушеннями слуху (зору).	4
Разом		42

9. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено.

10. Методи навчання

I. По джерелу знань:

- 1.1. Словесні – лекція.
- 1.2. Діалогічні (бесіда, диспут, семінар).
- 1.3. Практичні (вправи, практичні завдання).

II. По пізнавальній діяльності:

- 2.1. Репродуктивний (відтворювальний) – розв'язання проблемних завдань, ситуацій.
- 2.2. Частково-пошуковий (самостійна робота).
- 2.3. Евристичний (проблемно-розвиваючий) – евристична бесіда, евристичне

фронтальне опитування.

2.4. Метод проблемного викладання.

III. Методи по логіці навчання:

- 1.1. Індуктивний – від часткового до загального.
- 1.2. Дедуктивний – від загального до часткового.
- 1.3. Синтез.
- 1.4. Аналіз.
- 1.5. Порівняння.

IV. Методи колективної розумової діяльності:

- 4.1. Метод «кейсів».
- 4.2. Навчальні дискусії.
- 4.3. Метод «мозкового штурму».

V. Імітаційні методи навчання (ділова гра).

11. Методи контролю

Види контролю	Застосування
Поточний контроль	Атестація, проведення семінарських, занять, усний контроль знань, модульний контроль знань, контроль виконання самостійної роботи здобувачів
Підсумковий контроль	Семестровий контроль (залік)

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінка знань студента проводиться за чотирибальною системою:

- **«відмінно»** - студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу; чітко володіє понятійним апаратом; викладає матеріал впевнено, у логічній послідовності; робить узагальнення та висновки; наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу;

- **«добре»** - студент достатньо вільно орієнтується в матеріалі курсу; вірно розкриває зміст питань; робить певні узагальнення, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу, або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій;

- **«задовільно»** - студент слабо орієнтується в матеріалі курсу, невпевнено та плутано розкриває зміст контрольних питань, допускається помилок при визначенні термінів, не робить висновків та узагальнень, не наводить практичних прикладів;

- **«незадовільно»** - студент не орієнтується в матеріалі дисципліни, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання або розкриває їх зміст менше, ніж на 60%.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з курсу «Методика навчання осіб з особливими освітніми потребами».
2. Методичні вказівки до самостійної роботи здобувачів з курсу «Методика навчання осіб з

особливими освітніми потребами».

3. Методичні вказівки до проведення семінарських занять з курсу «Методика навчання осіб з особливими освітніми потребами».

4. Методичні матеріали до поточного і підсумкового контролю:

- завдання до проведення модульного контролю знань;
- плани семінарських занять;
- плани практичних занять;
- питання до заліку.

14. Навчально-методичне забезпечення

Основна література:

1. Алеєва Н. М. Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / за ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова, 2016. К. : Кафедра, 2016. 212 с.
2. Архітектурна доступність шкіл: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Л.Ю.Байди, О.В.Красюкової-Еннс К: 2012. 88 с.
3. Асистент вчителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда; під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
4. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової Енне К., 2013. 128с.
5. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю : навч. посіб. К. : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 284 с.
6. Конвенція про права осіб з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення 09.09.2023).
7. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти : Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3 / уклад. Л. М. Сидорів, за ред.С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2020. 235 с.
8. «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. - К.: Видавнича група «Атопол», 2018. с. 100.
9. Психолого-педагогічний супровід сім'ї у роботі психолого-медико-педагогічної консультації : [електронний ресурс] / авт. кол.: С. І. Васильковська, Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. К. : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. 66 с.
10. Таранченко О. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / О. М. Таранченко, Ю. М. Найда. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. - 124 с.

Допоміжна:

1. Ветрова О. Д. Особливості взаємодії школи з батьками обдарованих дітей в умовах інклюзивної освіти. *Актуальні проблеми соціального включення в Європейський освітній простір* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Глухів 18-19 вересня, 2014). Глухів, 2015. С. 74-80.
2. Дефектологічний словник [Текст]: навч. посіб. / Нац. пед. ун-т. імені М.П. Драгоманова. К., 2011. 528 с.
3. Інклюзивне навчання: партнерські стосунки з родинами / А. Колупаєва, Н. Софій, Ю. Найда, Л. Даниленко. *Директор школи. Шкільний світ*. 2011. № 10. С. 20-25.
4. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи /Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія, К.: Педагогічна думка, 2007 р. 458 с.
5. Права людини: знати, щоб захищати. Що треба знати про захист прав дітей з інвалідністю: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 52 с.
6. Серпутько Г. П. Методичні аспекти підготовки педагогів до роботи з дітьми із глибокими порушеннями зору в рамках інклюзивного навчання. *Матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації конвенції ООН про права інвалідів"*, 20-21 листопада 2013 року. К.: Університет «Україна».
7. Синьов В.М., Коберник Г.М. Основи дефектології: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с.
8. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору: моногр. [Текст] / Є. П. Синьова. К., 2012. 442 с.

Інтернет-джерела:

1. Нормативно-правова база інклюзивної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/45-2010-11-24-15-06-39/3632-normativno-pravova-baza-z-pitan-inklyuzivnoji-osviti> (дата звернення: 02.09.2023).
2. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти «Раннє втручання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inclusion.org.ua/modules/rannie-vtruchannia/> (дата звернення: 02.09.2023).